

Rio+20

...na ceste k budúcnosti, ktorú chceme...

„Musíme vymyslieť nový model – model, ktorý ponúka rast a sociálne začlenenie. Model, ktorý viac rešpektuje obmedzené zdroje planéty. To je dôvod, prečo sa trvalo udržateľný rozvoj stal mojou prioritou číslo jedna.“ Generálny tajomník OSN Ban Ki-Moon.

Konferencia Rio+20 vychádzala z predchádzajúcich svetových samitov: Konferencie OSN o životnom prostredí v Štokholme (1972), Konferencie o životnom prostredí a rozvoji (Samit Zeme) v Riu de Janeiro (1992) a Svetovom samite o udržateľnom rozvoji v Johannesburgu (2002). Zároveň nadviazala na Miléniový samit OSN v roku 2000 a miléniové rozvojové ciele.

Európska komisia prijala 20. júna 2011 oznámenie **Rio+20: Na ceste k zelenej ekonomike a lepšiemu riadeniu** (KOM/2011 363). Toto oznámenie slúžilo ako politická orientácia pre ďalší dialóg s inštitúciami EÚ, občianskou spoločnosťou, podnikateľskou sférou a krajinami sveta a predstavovalo počiatočné názory Komisie na prípadné konkrétne výsledky Rio+20. Oznámenie vychádzalo zo škály politik EÚ, týkajúcich sa udržateľného rozvoja a stratégie EÚ 2020 a zohľadňovalo verejnú konzultáciu, ktorá sa začala vo februári 2011. Európsky parlament svojím uznesením z 29. septembra 2011 schválil **spoločnú pozíciu EÚ** pred konferenciou Organizácie Spojených národov o trvalo udržateľnom rozvoji (Rio+20).

Údaje pre budúcnosť

V súvislosti s konaním konferencie Rio+20 Eurostat zverejnil 15. júna 2012 správu **Údaje pre budúcnosť (20 rokov trvalo udržateľného rozvoja v Európe? Sprievodca pre občanov)** a prezentáciu indikátorov trvalo udržateľného rozvoja EÚ.

Na konferencii Organizácie Spojených národov o trvalo udržateľnom rozvoji Rio+20, ktorá sa uskutočnila v dňoch 20. – 22. júna 2012 v brazílskom Riu de Janeiro, sa prijal záverečný dokument pod názvom **Budúcnosť, ktorú chceme** (*The future we want*). Tento dokument je odrazom súčasnej doby, ktorá je charakterizovaná dvoma hlavnými otázkami: (1) pokračujúca finančno-ekonomická kríza, ktorá zastihla hlavne Európu a (2) posilnenie vplyvu krajín BRIC (Brazília, Rusko, India, Indonézia a Čína) v rámci globálnej ekonomiky.

Od konferencie v Riu, ktorá sa konala v roku 1992 a následného samitu v Johannesburgu v roku 2002, sa dosiahol pokrok v dosahovaní trvalo udržateľného rozvoja. Naďalej však pretrvávali problémy pri jeho implemen-

Na konferencii Rio+20 sa prerokovali aj tematické okruhy a prierezové otázky, týkajúce sa odstránenia chudoby, bezpečnosti potravín a výživy, udržateľného poľnohospodárstva, vód a kanalizácií, energetiky, trvalo udržateľného cestovného ruchu, trvalo udržateľnej dopravy, trvalo udržateľných miest a ľudských sídiel, zdravia obyvateľstva, podpory celkovej a produktívnej zamestnanosti, dôstojnej práce pre všetkých a sociálnej ochrany, oceánov a morí, malých ostrovných rozvojových štátov, znižovania rizika katastrof, zmien klímy, lesov, biodiverzity, dezertifikácie, znehodnocovania pôd a sucha, hôr, chemických látok a odpadu, trvalo udržateľnej spotreby a výroby, baníctva, vzdelania, rodovej rovnosti a posilnenia postavenia žien.

Záverečný dokument

Na záver konferencie Rio+20 bol prijatý dokument **Budúcnosť, ktorú chceme**. V dokumente sa o.i. uvádza, že:

- krajiny sú odhodlané pokračovať na ceste trvalo udržateľného rozvoja,
- majú sa pripraviť ambicioznejšie ciele trvalo udržateľného rozvoja, pretože rozvojové ciele tisícročia, prijaté v roku 2000, vypršia v roku 2015,
- ohľadom zelenej ekonomiky sa prijala zhoda, ktorá by však nemala vytvárať obchodné bariéry,
- je potrebné posilniť riadenie globálnej zelenej ekonomiky prostredníctvom UNEP (Program OSN pre životné prostredie).

Ohlasy

Výsledky rokovaní konferencie Rio+20 azda najvýstižnejšie zhrnula generálna riaditeľka Európskej environmentálnej agentúry prof. Jacqueline McGladeová, ktorá uviedla, „že vlády sveta **po prvýkrát uznali význam zelenej ekonomiky, rovnako ako potrebu vedomostí a informácií. To je dobrá správa, ale to je len začiatok – toto poznanie sa musí prejavovať v skutočnom zlepšení stavu životného prostredia.**“



tácii a mnohé záväzky medzinárodného spoločenstva zatiaľ neboli v plnej miere splnené. Konferencia Rio+20 mala posilniť vzťahy medzi environmentálnou, hospodárskou a sociálnou agendou a pozornosť sa mala zamerať na zmenu ich vnímania ako troch nezávislých pilierov. Z tohto dôvodu sa konferencia Rio+20 upriamila na dve hlavné témy: prvú oblasť tvorila problematika **zelenej ekonomiky** v kontexte trvalo udržateľného rozvoja a odstraňovania chudoby, druhou oblasťou bol **inštitucionálny rámec** trvalo udržateľného rozvoja.



Európsky komisár pre životné prostredie Janez Potočnik v mene EÚ a členských štátov po skončení konferencie Rio+20 vydal vyhlásenie, že záverečný dokument z Rio+20 je menej ambiciózny než to, čo mala v pláne EÚ.

Zástupcovia Európskej únie predpokladali napríklad, že konferencia Rio+20 poskytne **alternatívny model na meranie rastu a blahobytu „nad rámec HDP“**, ktorý by bol postavený na takých iniciatívach, ako sú medzinárodný systém integrovaných environmentálnych a ekonomických účtov (SEEA), index ľudského rozvoja a projekt OECD na meranie pokroku spoločnosti. Zdôrazňovali, že je potrebné merať pokrok v čo najširšom kontexte, ktorý by zahŕňal hospodársky, environmentálny a sociálny rozmer. Požadovali preto, aby boli vytvorené jasné a merateľné ukazovatele, ktoré by

zohľadnili zmenu klímy, biodiverzitu, efektívnosť využívania zdrojov a sociálne začlenenie.

Riaditeľ Environmentálneho riaditeľstva OECD Simon Upton po skončení konferencie OSN Rio+20 povedal, „**že rovnako ako u väčšiny veľkých konferencií OSN je pohár z polovice prázdny a z polovice plný. Toto je pohľad na to, ako sa môžeme dívať na výsledok konferencie Rio+20, vrátane prijatého záverečného textu Budúcnosť, ktorú chceme.**“

Predseda Európskeho hospodárskeho a sociálneho výboru (EHSV) Staffan Nilsson vydal v súvislosti s ukončením konferencie Rio+20 tlačovú správu, v ktorej uviedol, že „**cesta z Ria de Janeiro je prinajmenšom rovnako dôležitá ako cesta do Ria.**“

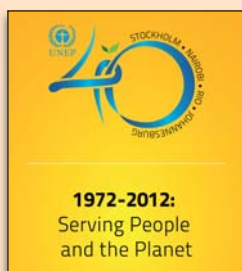
EHSV usporiadal 9. októbra 2012 medziinštitucionálne pracovné zasadnutie k Rio+20, ktorého cieľom

bolo rozpracovať myšlienky z Ria a motivovať ostatné inštitúcie, aby „**priniesli Rio domov**“ ako inštitúcie EÚ spolu. Hlavným cieľom vzniknutej platformy bude sústrediť sa na zapojenie občianskej spoločnosti pri aplikácii záverov Rio+20 do života.

Európska komisia organizuje v období od 16. októbra 2012 do 15. januára 2013 verejné konzultácie k problematike **Zabezpečenie trvalo udržateľného rozvoja na celom svete: EÚ v nadväznosti na Rio+20**, ktorých cieľom je pripraviť podklady k pripravovanému oznámeniu Komisie k procesu Rio+20 a jeho aplikácii v podmienkach EÚ. Prijatie oznámenia je naplánované na prvú polovicu roka 2013.

Ing. Juraj Vall

Slovenská agentúra životného prostredia



Cesta ku globálnej udržateľnosti

Štyri desaťročia riadenia v oblasti životného prostredia viedli k vybudovaniu inštitúcií, ktoré pomáhajú lepšie porozumieť problémom životného prostredia a riešiť ich. Dvadsať rokov po Samite Zeme v roku 1992 sa svetoví vedúci predstavitelia stretli opäť v Ri de Janeiro, aby obnovili globálny záväzok k zelenej ekonomike a zlepšili globálne riadenie.

40. výročie UNEP

Prvýkrát sa medzinárodné spoločenstvo stretlo na Konferencii OSN o životnom prostredí človeka (Štokholm, 1972), aby spoločne posúdilo globálne životné prostredie a potreby v oblasti rozvoja. Program OSN pre životné prostredie (UNEP), ktorý v roku 2012 oslávil svoje 40. výročie, bol vytvorený po tejto konferencii, ako aj ministerstvá životného prostredia v mnohých krajinách na celom svete.

Trvalo udržateľný rozvoj predstavuje pre ľudí mnohoraké veci. V jednej významnej definícii z roku 1987 sa však opisuje ako: „Rozvoj, ktorý uspokojuje potreby súčasnosti bez ohrozenia schopnosti budúcich generácií uspokojovať svoje vlastné potreby.“ (Správa Brundtlandovej komisie s názvom Naša spoločná budúcnosť.) Tieto potreby neznamenajú len ekonomické záujmy, ale aj environmentálne a sociálne základy, na ktorých stojí globálna prosperita.

Samit Zeme 1992

V júni 1992 sa v meste Rio de Janeiro stretli predstavitelia, prijímajúci rozhodnutia zo 172 krajín na Konferencii OSN o životnom prostredí a rozvoji. Ich poslanstvo bolo jasné: „potrebné zmeny by sa dali dosiahnuť jedine zmenou našich postojov a správania“. Samit v roku 1992 bol zlomový tým, že sa problematika životného prostredia a rozvoja pevne začlenila do oblasti verejného života.

Významné medzinárodné dohody

Samit Zeme položil základy pre mnohé významné medzinárodné dohody o životnom prostredí:

- Agenda 21 – akčný plán trvalo udržateľného rozvoja,
- Deklarácia o životnom prostredí a rozvoji prijatá v Ri de Janeiro,
- Vyhlásenie o zásadách lesného hospodárstva,
- Rámcový dohovor OSN o zmene klímy,

- Dohovor OSN o biologickej diverzite,
- Dohovor OSN o boji proti dezertifikácii.



Samit Zeme 2012

Samit Zeme 2012 bol štvrtým samitom tohto druhu a predstavuje ďalší míľnik v medzinárodnom úsilí o dosiahnutie trvalo udržateľného rozvoja. Hlavnými bodmi programu sú tzv. zelená ekonomika a globálne riadenie životného prostredia.

Neexistuje žiadna rýchla a jednoduchá cesta k dosiahnutiu udržateľnosti. Prechod si vyžaduje kolektívne úsilie zo strany tvorcov politík, podnikov i občanov. Niekedy je potrebné, aby tvorcovia politík poskytli stimuly na podpo-

ru inovácií alebo podporu podnikov šetrných k životnému prostrediu. Prínosom spotrebiteľov by bola ochota znášať ďalšie náklady spojené s udržateľnejšími výrobnými postupmi a zvyšovanie nárokov na výrobcov svojich obľúbených značiek alebo výber udržateľnejších produktov. Firmy môžu rozvíjať postupy čistej výroby a vyvážať ich do celého sveta.

Zložité problémy, zložité riešenia

Zložitosť našich rozhodovacích štruktúr na celosvetovej úrovni odráža zložitosť, ktorú nachádzame v životnom prostredí. Medzi právnymi predpismi, iniciatívami súkromného sektora a spotrebiteľskými preferenciami sa ťažko hľadá rovnováha. Rovnako ťažko sa hľadá „správna úroveň“, na ktorú je potrebné sa zamerať – od miestnej až po globálnu.

Environmentálna politika je účinnejšia, keď sa o nej rozhoduje, a keď sa vykonáva na rôznych úrovniach a „správna úroveň“ sa mení v závislosti od problému. Pozrime sa na také vodné hospodárstvo. Sladká voda je miestny zdroj, ktorý je citlivý na globálne tlaky.

Napríklad vodné hospodárstvo v Holandsku majú na starosti miestne orgány, podlieha však vnútroštátnym a európskym právnym predpisom. Holandské vodné hospodárstvo musí riešiť nielen miestne problémy, ale aj to, čo sa deje v krajinách ležiacich proti prúdu. Keďže sa očakáva, že v dôsledku globálneho otepľovania sa zvýšia hladiny morí, znamená to, že je potrebné, aby to holandské vodohospodárske úrady začali zohľadňovať pri svojom plánovaní.

Väčšina existujúcich globálnych politík a inštitúcií, vrátane programu UNEP, bola vytvorená z toho dôvodu, že riešenia problémov na miestnej alebo vnútroštátnej úrovni boli nedostatočné, a že od koordinácie na globálnej alebo medzinárodnej úrovni sa očakávali lepšie výsledky. Program UNEP bol sformulovaný po Štokholmskej konferencii, keďže sa účastníci dohodli na tom, že niektoré otázky v oblasti životného prostredia by sa dali lepšie riešiť na celosvetovej úrovni.

Zdroj: Signály 2012,

Budovanie budúcnosti, akú si želáme, EEA,

<http://www.eea.europa.eu/sk/publications/signaly-2012>